

13640 kandidatstuderende blev færdiguddannede i 2010

6.438 lød samme tal i 1991

Kilde: Ugebladet A4 og Danmarks Statistik



GAB. Blandt alle problemerne med unges manglende uddannelse – mangel på praktikpladser, chancelighed og adgangsbegrænsninger – er den manglende motivation måske den største hindring. Derfor er lysten til læring afgørende. Arkivfoto: Finn Frandsen

Uddannelse. Mange unge mangler motivationen

Motivation er altafgørende for de unges uddannelseschancer. Et nyt forskningsprojekt skal gøre os klogere på, hvad der fremmer lysten til læring.

ANALYSE

CAMILLA HUTTERS OG NOEMI KATZNELSON

Rundt om i det danske uddannelsessystem er behovet for ny viden om unges læring – og ikke mindst lyst til læring – stor. Mange undervisere kæmper dagligt med at motivere og engagere eleverne – og eleverne kæmper på deres side med 'at tage sig sammen'. Meget fungerer godt i den danske uddannelsesverden, men der er behov for at blive klogere på, hvordan lysten til læring kan fremmes i det daglige møde mellem unge, undervisere og fag. Særligt hvis vi ønsker, at flere unge skal gennemføre en uddannelse.

Til trods for at det gennem flere årtier har været et erklæret politisk mål at øge

uddannelsesniveaut blandt unge, er der fortsat mange, der ikke får en kompetencegivende uddannelse. Om end de nyeste tal giver anledning til en forsigtig optimisme, er der fortsat grund til at frygte, at et stort antal unge fremover vil stå uden uddannelse og være i fare for at blive marginaliseret i det fremtidige videnssamfund.

ÅRSAGERNE til udfordringerne med de unges uddannelsesniveau kan bl.a. henføres til vigtige og centrale forhold så som adgangsbegrænsninger, praktikpladsmangel, chancelighed osv. Men ét centralt forhold bliver ofte overset i diskussionen – de unges motivation. Center for Ungdomsforskning (Cefu) igangsætter derfor i samarbejde med Egmont Fonden et nyt forskningsprojekt, der har til formål at udvikle ny viden og afprøve nye indsatser, der kan øge unges lyst og motivation for læring.

Motivation skal her forstås med udgangspunkt i en læringsteoretisk forståelse, der understreger, at den enkelte unges oplevelse af engagement, lyst og motivation er en vigtig forudsætning for, at læring kan finde sted. Tilsvarende er motivation en forudsætning for, at den unge oplever uddannelsen som meningsfuld at deltage i og gennemføre. Mangler den

unge motivation, vil det både udgøre en barriere for den unges læring, men også for den unges uddannelses gennemførelse og i sidste ende livsmuligheder.

Meget tyder på, at andelen af unge, der mangler motivation, er skoletrætte samt oplever stress og pres, er stigende. En række aktuelle undersøgelser viser, at elevernes motivation især falder i de ældste klasser i folkeskolen, og at manglen på motivation har betydning for elevernes faglige præstationer. Skolerådet udpeger i sin beretning for 2011 elevernes faldende motivation som ét af de mest centrale indsatsområder. Manglen på motivation slår endvidere forskelligt igennem hos

drengene og piger. Både frafaldet og antallet uden uddannelse er størst blandt drengene – på alle niveauer af uddannelsessystemet. Omvendt er problemerne omkring mistrivsel mest udbredt blandt pigerne, hvor flere piger giver udtryk for, at problemer med stress, manglende selvværd, depression etc. svækker deres motivation og overskud i forhold til at uddanne sig.

Motivationsproblemerne udfordrer endvidere selve undervisningssituationen. Mange uddannelsessteder og undervisere melder således om problemer med manglende forberedelse, problemer med fravær samt problemer med

uro og manglende prioritering af undervisningen. Undervisere oplever, at de har fået en række nye opgaver, f.eks. med at skabe ro og sikre fremmøde, som betyder, at de får stadig vanskeligere ved at gennemføre deres undervisning.

Manglen på motivation kan blandt andet ses i sammenhæng med et øget krav om målretning i uddannelsessystemet. De seneste års uddannelses- og vejledningsreformer har haft fokus på at få unge til at planlægge og målrette deres uddannelsesforløb helt fra grundskolen og frem for alt sikre, at de kommer hurtigt igennem uddannelsessystemet. Selv aktiviteter som erhvervsarbejde, fritidsinteresser og efterskole- og højskoleophold retter sig i stigende grad mod at øge de unges performance i uddannelsessystemet. Mange unge er imidlertid ikke i stand til at leve op til kravene om målretning og planlægning. Enten fordi de har svært ved at definere et selvstændigt projekt om at uddanne sig, og uddannelse for dem først og fremmest bliver et ydre krav, som de har svært ved at forbinde med deres egne interesser og evner, eller fordi strukturerne i uddannelsessystemet gør det svært for dem at realisere de planer og interesser, de har. F.eks. mangler ca. 10.000 unge en praktikplads, før de kan afslutte deres erhvervsuddannel-

se. Disse unge er udsat for et dobbelt pres på motivationen.

DER ER DUSINVIS af undersøgelser, som måler og sammenligner forskellige uddannelser, sektorer og lande. Derved kommer de let til at rette fokus mod alt det, de unge ikke gør eller gør forkert. Men der mangler en inddragelse af og viden om de unges eget perspektiv på, hvad der skaber og stimulerer deres lyst til læring – herunder hvilken betydning de forskellige arenaer i ungdomslivet har for de unges motivation og læringslyst. Cefu's forskningsprojekt skal forbinde forskning med konkrete udviklingsprojekter i uddannelsessystemet med inddragelse af betydningen af de unge for enings- og fritidsliv. På den baggrund vil projektet udvikle konkrete bud på, hvad der kan øge de unges motivation for læring og uddannelse – til gavn for både dem selv og samfundet.

analyse@pol.dk

Camilla Hutter er lektor, ph.d., og **Noemi Katznelson** er forskningsleder på Center for Ungdomsforskning (Cefu), DPU, Aarhus Universitet.

Cefu's forskningsprojekt kickstartes med en konference om de unges motivationskrise i dag i Cefu-regi.

Eksempler på, at unges motivation for uddannelse er i krise

18 pct. af drengene og **14 pct.** af pigerne har ikke en ungdomsuddannelse 25 år efter folkeskolen. Kilde: Uni-C (2010).

7 pct. falder fra på de gymnasiale uddannelser og **32 pct.** på erhvervsuddannelserne. Kilde: AE-Rådet og Danmarks Statistik (2011).

Andelen, som 'virkelig godt kan lide skolen', falder fra 5. til 9. klasse. Fra **40 til 24 pct.** for pigerne og fra **32 til 18 pct.** for drengene.

Kilde: Rasmussen & Due (2011).

72 pct. af lærerne på de tekniske skoler oplever, at andelen af dårligt motiverede elever er vokset de senere år. **54 pct.** af lærerne vurderer, at frafaldet på de tekniske skoler vil stige. Kilde: Politikens rundspørge

12/91

... Se barnet før diagnosen

KRONIKEN I MORGEN
METTE FREDERIKSEN
Ret og pligt

En ting var, at de strenge beskrivelser gjorde os forvirrede. Noget andet var, at både bøgerne og nogle fagfolk havde en tendens til at fokusere på det negative – altså alt det, som børn med autisme nok ikke ville kunne: at smide bleen, at lære at cykle og at lære at læse var blot tre af de mange ting, som vi fik at vide kunne være ekstraordinært svært for børn med autisme. Og ja, det var da bestemt ikke så nemt som for 'normale' børn. Men Markus smed bleen som fireårig, lærte at cykle som seksårig og læste som otteårig, selv om han åbenlyst har kognitive udfordringer.

Vi fandt efterhånden ud af, at vi langt fra var de eneste forældre, der oplevede, at børnene blev unødigt stigmatiseret og set på som et samfundsproblem.

DET VAR HER, at vi besluttede os for at skrive en bog, hvor vi dels lod pårørende og børn, unge og voksne med autisme selv komme til orde. Dels lod nogle af verdens mest erfarne autismeforskere forklare, hvad er fakta, og hvad er myter.

I den anledning var vi i London og interviewede den 85-årige psykiater, dr. Lorna Wing, der i 1970'erne og 1980'erne var hovedkvinden bag både de nugældende definitioner på autisme og Aspergerdiagnosen. Vi blev lettere overraskede, da hun sagde med et suk:

»Sommetider kan jeg fortryde, at vi forskere har opfundet noget, der hedder autisme.

Hun uddybede, at diagnoser bestemt kan være nødvendige og gavnlige redskaber til at kortlægge, hvordan man bedst sætter ind pædagogisk over for et barn med særlige udfordringer. Men der er alt-

så også grunde til fortrydelse.

For det første oplevede hun, at samfundet i dag har en tendens til at fokusere på autisme alene som et problem, selv om den særlige evne, som mange med autisme har til at koncentrere sig om en enkelt sag, historisk set har hjulpet menneskeheden frem:

»Hvis du vil opnå enestående resultater inden for et videnskabeligt felt, vil jeg påstå, at du faktisk bliver nødt til at tænke en smule autistisk. Jeg er sikker på, at nogle af de personligheder, som har givet os ekstraordinære fremskridt, kunne have fået en Aspergerdiagnose i dag – mit favoriteksempel er Albert Einstein«, sagde Lorna Wing.

Men sagen er den, at et menneske med autisme i dag ofte betragtes som handikappet og ressourcenvagt – og ressourcetekrævende – især fordi han eller hun har svært ved at honorere nutidens stigende krav om, at vi alle skal være særdeles sociale og udadvendte, omstillingsparate og dygtige til at arbejde i team og under tidspress.

Den anden grund til, at Lorna Wing beklammer sig, er, at vi som samfund kan have en tendens til at stirre os blinde på diagnosen og glemme at se på det enkelte barn – på det hele menneske.

»Barnet er ikke diagnosen. Barnet er et barn. Se på det enkelte barns behov – se på barnet – lad være med bare at placere ham eller hende i en kategori«, understregede autismediagnosernes moder igen og igen.

Det kan lyde banalt, men vores egen erfaring som forældre – og researchen til vores bog – viser, at det desværre ofte er nødvendigt at minde fagfolk om dette.

Mange – ikke alle, men mange – af de fagfolk, man som forældre møder, betragter barnet og autismebegrebet for entydigt og skråsikket. Til skade for både barnet, forældrene og – og i sidste ende også for samfundet.

Barnet med autisme er dynamisk, ikke statisk. Barnet – og den unge og voksne – med autisme vil blive ved med at udvikle sig livet igennem, hvis de bliver mødt, set og støttet som mennesker. Ikke som en diagnose.

I researchen mødte vi også Jannik Beyer, lederen af specialfunktionen autisme/ADHD på Videnscenter for Handicap og Socialpsykiatri i Socialstyrelsen. På basis af sine 40 års arbejde med autisme understregede han, at hvis der var noget, han havde lært i de år, så var det ydmyghed:

»Jeg har ikke svært ved at se, om et barn har autisme. Men jeg har voldsomt svært ved at se, hvilke potentialer der er i et barn. Man må endelig ikke være skråsikker på det enkelte barns potentialer, for man må stort set altid revurdere på godt og ondt – heldigvis mest på godt – mange gange undervejs«, sagde han.

Beyer og andre eksperter forklarer de kommunale systemers statiske og firkanterede syn på diagnoser med, at det kan være afgørende for at få hjælp, at man har en diagnose. Det er ikke i overensstemmelse med serviceloven, men forældre oplever desværre ofte, at det fungerer sådan i praksis. Det er derfor nødvendigt, at man som forældre til et barn med autisme – eller andre psykiske diagnoser for den sags skyld – insisterer på, at psykologer, pædagoger og andre, som har kontakt med barnet, ser barnet, før de ser

diagnosen.

DET HAR DEN sociale entreprenør Thorkil Sonne gjort. Han blev også mødt af en psykolog med mørkesyn, dengang hans treårige søn Lars fik sin autismediagnose.

Ifølge både psykologen og andre fagfolk kunne Thorkil Sonne og hans kone lige så godt vænne sig til tanken om, at den eneste fremtid for deres dreng var en fremtid på førtidspension.

Sonne blev nedslået over disse fremtidsudsigter for sønnen og hans ligesindede. Kort efter stiftede han derfor det første markedsdrevne firma i verden, der fortrinvis ansætter mennesker med autisme: Specialisterne – et koncept, der har fået et hav af priser, er blevet præsenteret som foregangs eksempel på Harvard Business School og nu eksporteres til flere lande over hele verden.

Men langt fra alle forældre har energien til at protestere – og slet ikke med så konstruktivt et resultat. Det store problem ved stigmatiseringen er, at forældre med mere autoritetstro end Thorkil Sonne og os kan risikere at blive modløse. De vil måske også være mere tilbøjelige til at lade fagfolk være primus motor for væsentlige beslutninger om børnenes fremtid – med fare for, at barnet placeres i en anden børnehave eller en anden skole, end der hvor han eller hun udvikler sig bedst, så både barnet og samfundet dermed taber.

Vi var heldige også at møde kloge fagfolk – og enkelte gange mødte vi dem, hvor menneskelig og faglig indsigt smelter sammen.

For eksempel understregede lederen i Markus' første daginstitution igen og

igen, at det er jer, der kender jeres barn bedst.

Hun sagde også tit, at »glasset ikke er halvt tomt, det er halvt fuldt«. Det kan lyde som en kliché, men det var en indstilling, vi havde savnet meget, især lige efter at diagnosen blev stillet, hvor man som forældre skal nulstille sit liv og begynde forfra – her har man brug for, at de fagfolk, der omgiver ens barn, ikke er sortseere.

Efterhånden lærte vi at være meget skeptiske over for dem, der var negative og fokuserede på diagnosepapiret frem for barnet. Omvendt holde os til dem, der så vores søn med et åbent sind.

Vi lærte også, at vi ofte ved mere end mange af de fagfolk, vi møder – ikke blot om vores barn, men også om autisme. Det kræver ret stor diplomatisk sans at videredefinere den viden, når man sidder over for en pædagog, lærer eller psykolog, der har været vant til at have større faglig indsigt end de forældre, de møder.

De fleste fagfolk er heldigvis interesse-rede i at lære mere, både om børn og om autisme. Men nogle kan være endog meget stædige – og det er hurtigere bare at se på en diagnose end at sætte sig grundigt ind i det enkelte barn. Ikke mindst i en tid, hvor offentlige ressourcer er knappe.

Men netop i en tid med få ressourcer bør der være et ekstra incitament til at se på børnene med en nuanceret og konstruktiv tilgang.

DET ER AFGØRENDE, at vi som samfund er bevidste om, at en psykisk diagnose kun er et øjebliksbillede og et værktøj til at systematisere og kortlægge, hvilke ud-

SERIE

DIAGNOSE DANMARK

Antallet af diagnoser er eksploderet inden for de sidste 10 år. En fjerdedel af os menes at lide af mindst én psykisk forstyrrelse om året, som kan diagnosticeres. Sideløbende er forbruget af antidepressiv medicin og adfærdregulerende medicin steget voldsomt. Politikens Kronik behandlede emnet 23. og 24. april og i går og i dag sætter vi fokus på diagnosticering af personer med depression og af børn.

forordringer og muligheder man ser i barnet, så man har en beskrivelse at arbejde ud fra.

Men det er endnu mere afgørende at huske på, at disse børn bliver både unge, voksne og gamle. Der er derfor al mulig grund til at forsøge at se på dem som positive bidragydere til vores samfund i stedet for blot en byrde. Ikke alene af etiske, men også af økonomiske hensyn.

Her ville en god start være at se på det enkelte menneske som et menneske. Diagnosen er ikke mennesket – og har du mødt et menneske med autisme ... ja, så har du mødt ét menneske med autisme. JEANETTE RINGKØBING ROTHENBORG MICHAEL ROTHENBORG